

рационального использования земельных ресурсов и развития животноводческой отрасли как одного из стратегических направлений обеспечения продовольственной безопасности государства. Доказана целесообразность создания и упорядочения кормовых угодий для установления оптимального уровня распаханности и соотношения угодий.

Ключевые слова: кормовые угодья, рациональное использование земель, пастбищное содержание, животноводство.

Стаття надійшла 05.04.2017

УДК 332.3(23.046)

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОГО ВИКОРИСТАННЯ ПОЛОНИН

І. Текинюк, аспірант

Львівський національний аграрний університет

Постановка проблеми. Погіршення загального стану використання високогірних земель та полонинських комплексів Українських Карпат набуло надзвичайної актуальності, особливо останніми роками. Державне регулювання та законодавча база, яка б регулювала відносини щодо використання високогірних земель Карпатського регіону, є недостатньо сформованими. Законодавча база розроблена загалом до всіх регіонів України, без урахування конкретних особливостей території. Господарське використання високогірних земель та полонинських комплексів Українських Карпат є у вкрай важкому стані. Без впровадження сучасних технологій, методів та способів використання вказаних територій вони почнуть занепадати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням питання державного регулювання та перспектив розвитку полонин займались, зокрема, І. М. Рожко, В. М. Агій, Н. Й. Балаж, О. С. Тищенко, В. О. Оліфірович та інші вчені. Однак це питання потребує глибшого дослідження та пошуків заходів з покращання існуючого стану.

Постановка завдання. Основним завданням дослідження є вивчення та вдосконалення існуючої законодавчої бази, а також розгляд напрямів перспективного розвитку господарського використання полонин.

Виклад основного матеріалу. За рельєфом територія Івано-Франківської області є дуже різноманітною. Близько 50 % території області займають гори. Провідними галузями сільського господарства, особливо в передгірних та гірських районах, виступає тваринництво. На розвиток тваринницької галузі мали вплив природні, господарсько-економічні, історичні та інші чинники. Вона базується на кормовому потенціалі природних кормових угідь, переважна більшість із яких – полонини [1].

Першим із дослідників, які займалися дослідженням високогірних природних лук і пасовищ на території сучасної Івано-Франківської області, був Еде

Еган – керівник відділу тваринництва Міністерства землеробства Угорського королівства, на той час Австро-Угорської імперії. Проведеним дослідженням було дано розгорнуту оцінку полонин за демографічними, соціальними, географічними, кліматичними показниками. Також проаналізовано економічні можливості розвитку полонинських господарств регіону [4, с. 1].

Цілісне обстеження природних кормових угідь Карпатського регіону проводили в 1972–1977 рр. обласні філіали інституту «Укрземпроект». За результатами такого обстеження було створено класифікацію природних кормових угідь, враховуючи закономірності висотної зональності рельєфу, клімату, ґрунтів та рослинності. Згідно з класифікацією гірські луки поділяються на два класи: полонини та луки гірсько-лісового поясу.

Полонини – це субальпійські трав'янисті луки, що розташовані на висоті від 800–1000 до 1800 м над рівнем моря. Лучна рослинність на полонинах, незважаючи на короткий вегетаційний період, розвивається добре, що дає змогу мати майже два укоси трав і випасати велику кількість тварин.

Переважає більшість сучасних природних високогірних пасовищ (полонин) на території Івано-Франківської області сформувалась на бурих гірсько-лісових та дерново-буроземних глибоких і середньоглибоких ґрунтах. Відповідно до п. 1 ст. 150 Земельного кодексу України, їх зараховано до особливо цінних земель [3], що, у свою чергу, підтверджує природну, економічну та соціальну значущість цих територій, використання яких здійснюється відповідно до їх цільового призначення.

Високогірні пасовища розташовані за межами населених пунктів. Таким чином вони підпадають під розпорядження районних адміністрацій. Громадяни, фермерські господарства, які зацікавлені в оренді пасовищ для випасання худоби, укладають договір оренди.

Відповідно до ст. 288 Податкового кодексу України, «органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, які укладають договори оренди землі, повинні щорічно, до 1 лютого, подавати контролюючому органу за місцезнаходженням земельної ділянки переліки орендарів, з якими укладено договори оренди землі на поточний рік» [5]. Тобто договір оренди на земельну ділянку укладається терміном на 1 рік. Звідси виникає проблема: орендарі, які укладають договір про оренду земельних ділянок терміном на 1 рік, фактично використовують її 4-5 місяців.

Іншими словами, зацікавлені в оренді земельних ділянок особи сплачують орендну плату за неї за поточний рік, а не за період використання (випас худоби проводиться з травня по жовтень). А весь інший період земельні ділянки пустують у зв'язку з природно-кліматичними умовами, адже утворення травостою на полонинах починається зі середини квітня. Завершується сезон випасання худоби у жовтні, коли випадає велика кількість опадів, подекуди у вигляді снігів.

На нашу думку, для вирівнювання такого дисбалансу між періодом використання та періодом оренди високогірних земельних ділянок, варто вдосконалити методику використання земельних ділянок на високогір'ї Карпатського регіону, а це території Львівської, Івано-Франківської, Закарпатської та Чернівецької областей. Для цих територій потрібно укладати договори про оренду

високогірних пасовищ (полонин) на час господарювання, тобто термін «1 рік» необхідно зменшити до кількох місяців.

Особливу увагу варто звернути на орендну плату за землю. Так, ще до початку 2017 року громадяни, які брали в оренду високогірні пасовища, платили державі податок у розмірі 3 % від грошової вартості земельної ділянки, що було нерентабельним для більшості громадян, адже в оренду вони беруть не 1–2 га, а 10–20 га, а місяцями цифра сягає й 30 га. Згідно із Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році» від 20 грудня 2016 р., ставка податку для сільськогосподарських угідь – не менше 0,3 % та не більше 1 відсотка від їх нормативної грошової оцінки [6].

Відповідно до п. 5.4 ст. 288 Податкового кодексу України, розмір орендної плати встановлюється в договорі оренди, але річна сума платежу для пасовищ у населених пунктах, яким надано статус гірських, не може перевищувати розміру земельного податку [5]. Таким чином, Верховна Рада України на державному рівні підтримала сільськогосподарських виробників гірської місцевості, які будуть сплачувати орендну плату, максимальна вартість якої може становити 1 % від нормативної грошової оцінки сільгоспугідь, що, у свою чергу, підвищить економічну ефективність і стабільність галузі тваринництва в цілому, дасть поштовх для розвитку та впровадження передових технологій у виробництві.

Що стосується соціального захисту громадян, які проживають у гірській місцевості, Верховною Радою України прийнято Закон України «Про статус гірських населених пунктів в Україні» від 15 лютого 1995 р., відповідно до якого всі мешканці населених пунктів, які відносяться до даної категорії, отримують 20 % до своїх заробітних плат, пенсій, стипендій [5].

Позиція держави щодо використання полонин повинна бути однозначною для збереження тваринницької галузі регіону.

За приклад майнових відносин, стосовно полонин, можна взяти Швейцарію, в якій видно, наскільки важливими вони є з економічного погляду. У Швейцарії всі полонини були приватною власністю, але з часом, враховуючи технічний прогрес та досягнення науки, основні тенденції виробництва, для їх найефективнішого використання, вони стали спільними. У Швейцарії спосіб господарського використання полонин ще у XIII столітті регулювався народним звичаєвим правом, яке в XIV столітті було закріплене у Законі [2].

На нашу думку, питання власності та використання полонин – це прерогатива держави. Врегульований на законодавчому рівні спосіб використання гірських територій стане основою для господарської діяльності агроформувань тваринницької галузі.

Для підвищення ефективності господарського використання полонин потрібно провести такі основні заходи:

- комплексна оцінка полонин;
- створення реєстру полонин (їх кількісний та якісний стан, розмір площ, стан ґрунтового покриву);

- комплекс робіт із поліпшення якісного стану полонин (регулювання водного режиму, культуртехнічні роботи).

Для кращої організації виробничого процесу необхідно:

- проводити будівництво сучасних доріг, які ведуть на полонину;
- розвивати існуючу та створювати нову інфраструктуру, споруджувати тваринницькі приміщення легкого типу, на які потрібно мінімум капіталовкладень;
- споруджувати цехи (заводи) для переробки сировини в готовий для споживання продукт.

Саме такі заходи з поліпшення природних пасовищ повинні впроваджуватися на території Карпатського регіону.

Висновки. Підсумовуючи викладений матеріал, необхідно зазначити, що запровадження сучасних технологій у виробництві, покращання та розширення соціальної інфраструктури, кількісний та якісний облік полонин, державна підтримка тваринництва в цілому покращать інвестиційну привабливість галузі, дадуть змогу ефективніше проводити господарську діяльність в окресленому сегменті економіки агропромислового комплексу.

Бібліографічний список

1. Гуцуляк Г. Д. Земельно-ресурсний потенціал Карпатського регіону / Г. Д. Гуцуляк. – Львів : Світ, 1991. – 151 с.
2. Еган Е. Економічні можливості наших Карпат / Е. Еган. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2010. – 51 с.
3. Земельний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
4. Минуле, сучасний стан та перспективи використання полонин Закарпатської області / Агій В. М., Балаж Н. Й., Тищенко О. С., Філеп Р. Г., Форкавець Ю. І. // Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С. З. Гжицького. – 2010. – Т. 12, № 3(45), ч. 5. – С. 3-10.
5. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
6. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1791-19/page>.

Текинюк І. Державне регулювання та перспективи розвитку господарського використання полонин

У статті досліджується сучасний стан державного регулювання використання високогірних земель Карпатського регіону та шляхи його покращання, а також існуюча законодавча база. Запропоновано заходи щодо перспективного розвитку полонин.

Ключові слова: полонини, сучасний стан, державне регулювання, законодавча база, перспективи розвитку.

Tekyniuk I. The State regulation and perspective development of economic use mountain grassland

The modern state of State regulation of use mountain land Carpathian region and the ways improvement it, and the existing legislative base is investigated in the article. The proposed measures of perspective development the mountain grassland is carried out.

Key words: mountain grassland, modern state, State regulation, legislative base, perspective development.

Текинюк И. Государственное регулирование и перспективы развития хозяйственного использования высокогорных пастбищ

В статье исследуется современное состояние государственного регулирования использования высокогорных земель Карпатского региона и пути его улучшения, а также существующая законодательная база. Предложены мероприятия, по перспективному развитию высокогорных пастбищ.

Ключевые слова: высокогорные пастбища, современное состояние, государственное регулирование, законодательная база, перспективное развитие.

Стаття надійшла 19.05.2017